
Visites d'Estat

PID_00244936

Juan de Dios Orozco López

Temps mínim de dedicació recomanat: 2 hores

Índex

Introducció	5
1. El treball previ i la finalitat	7
2. Els seguicis	8
3. El programa	10
3.1. Dia 1	10
3.2. Dia 2	17
3.3. Dia 3	19
Bibliografia	21

Introducció

Abans de començar a estudiar l'organització d'una visita d'Estat convé deixar ben clars alguns aspectes que les afecten i que són resumits a continuació:

- **Una visita d'Estat és la que cursa un cap d'Estat d'una nació estrangera a Espanya, convidat pel seu cap d'Estat.** En el nostre cas, el rei Felip VI.
- **Els caps d'Estat no solen dur a terme més d'una visita d'Estat a un altre país durant tot el seu mandat.**
- **Quan un cap d'Estat d'una nació cursa una visita a una altra, el normal és que es produeixi reciprocitat** i que el cap d'Estat de la nació convidada convidi formalment el cap d'Estat de la nació que l'ha acollit com a amfitriona.
- **Una visita d'Estat no és igual que una visita oficial** en aspectes formals, de fons i de representació. Mentre que les visites d'Estat són encapçalades per caps d'Estat, les visites oficials solen ser liderades pels caps de Govern que no són, a més, caps d'Estat. En altres ocasions, com és el cas d'Espanya, quan SM el rei Felip VI era príncep d'Astúries va dur a terme visites oficials en representació de qui era rei d'Espanya Joan Carles I.
- Les visites d'Estat constitueixen una eina de comunicació i són "**una manera d'explicitar davant del món que dos països són aliats, es respecten i es demostren afecte mutu**".
- **L'Estat amfitrió es fa càrrec de les despeses que ocasioni la visita** del cap d'Estat estranger i posa a la seva disposició un seguici de persones perquè l'acompanyin i atenguin en la seva estada.

1. El treball previ i la finalitat

Les visites d'Estat responen, com ja hem dit, a la invitació que cursa un cap d'Estat a un altre d'igual rang. Com és lògic, aquest tipus de trobades **requereixen una gran preparació** des del punt de vista **organitzatiu i protocol·lari**, en aspectes de **seguretat** i d'elaboració d'una **estratègia de comunicació** que permeti donar relleu a la trobada. És per això que amb mesos d'antelació, els equips de protocol, comunicació i seguretat de les nacions que es troben destaquen alguns dels seus membres perquè coordinin i acordin tots els detalls.

Una bona execució dels actes que es duguin a terme a la nació amfitriona requereix una **preparació llarga i meditada**, de manera que totes les actuacions públiques que es facin reflecteixin les bones relacions que hi ha entre els caps d'Estat i les seves respectives nacions. Per això, el normal és que, entre el moment en què es produeix la invitació formal fins al que s'executa passin uns quants mesos, en què es dona marge perquè la maquinària organitzativa de les dues nacions s'engrani perfectament.

Donant per fet que en aquest tipus de visites es pretén oferir una imatge universal de perfecció, evitant caure en les formes barroques pròpies d'Estats no democràtics, **les visites d'Estat són molt reduïdes en durada i s'organitzen amb el principi general d'economia de mitjans**.

No obstant això, és inevitable que les trobades se celebrin en llocs molt significatius. En el cas d'Espanya se celebren actes als **palaus reials de Madrid i d'El Pardo, entre altres**. Això respon a l'interès de l'amfitrió d'oferir "el millor de casa" sense caure en l'ostentació gratuïta que produiria un rebuig de la societat en considerar les despeses ocasionades com a supèrflues. **Les estratègies de comunicació i, per tant, de protocol estan encaminades a destacar els beneficis de la visita i a minimitzar l'impacte negatiu que pogués suposar la celebració de determinats actes socials** la dimensió dels quals va molt més enllà de la simple trobada social.

2. Els seguicis

Els seguicis són grups de persones que "segueixen" l'autoritat i l'assessoren en el desenvolupament de les seves comeses. Als efectes que ens interessin, podem distingir quatre tipus de seguicis que segueixen i acompanyen un cap d'Estat de visita a Espanya i que es descriuen a continuació.

1) Seguici oficial

El **seguici oficial està format pels col·laboradors més directes del cap d'Estat convidat**. Normalment ocupen altes responsabilitats o són col·laboradors seus molt directes. S'hi poden trobar ministres del seu govern o personal del seu gabinet. El nombre de components no va més enllà de les deu o quinze persones i totes les despeses de la seva estada estan costejades per la nació amfitriona. Aquí cal recordar que, tenint present el principi de la reciprocitat, quan la nació que ara actua com a amfitriona torni la visita a la nació convidada, aquesta correrà amb les despeses del mateix nombre de persones. Aquest seguici sempre acompanya el cap d'Estat visitant integrat a la seva caravana i participa de les activitats principals, com sopars de gala i recepcions.

2) Seguici tècnic

El seguici tècnic està compost per personal tècnic que participa en el desenvolupament organitzatiu de la visita d'Estat. Aquí troben la seva raó de ser els responsables de protocol, els de seguretat, els equips de comunicació i traductors i intèrprets, entre d'altres. Cal destacar que precisament aquest seguici conté tècnics dels dos països que han mantingut trobades en les reunions d'avançada. En el cas d'Espanya, cal esmentar que l'equip mèdic i els membres de la càpsula de seguretat en moviment, així com de les telecomunicacions, entre d'altres, són tots membres militars de la Guàrdia Reial. La majoria dels seus integrants acompanyen en tots els seus desplaçaments el cap d'Estat, integrats en la seva caravana o avançant-s'hi.

3) Seguici de servei

Està compost per personal domèstic al servei del cap d'Estat estranger visitant i molt de la seva confiança. Els caps d'Estat acostumen a portar amb ells les persones que els atenen directament i personalment i que duen a terme aquestes funcions de manera quotidiana.

Escorta a caravana oficial de cap d'Estat estranger a Espanya.

Foto: www.guardiareal.org

Atès que Espanya cedeix les instal·lacions del Palau Reial d'El Pardo com a residència oficial del cap d'Estat visitant, les despeses de tot el personal que presta els seus serveis en aquest palau són a càrrec d'Espanya.

4) Seguici d'honor

El cap d'Estat amfitrió cedeix al cap d'Estat convidat una sèrie de persones, normalment amb altes responsabilitats, perquè l'acompanyin en tot moment. Aquestes persones compleixen una funció que respon més a la cortesia diplomàtica que a una altra funció més executiva o tècnica.

En el cas d'Espanya, el seguici d'honor està compost normalment per:

- Un general de les forces armades.
- L'ambaixador d'Espanya al país del cap d'Estat que ens visita.
- Un ajudant de camp de SM el rei (militar).
- El cap de protocol.

3. El programa

Els programes de les visites d'Estat solen tenir el mateix contingut i la mateixa seqüència per a tots els caps d'Estat que visiten Espanya.

Aquest format respon, també, als principis de reciprocitat entre Estats i cortesia diplomàtica. Si no s'executa de la mateixa manera per a tots i cada un d'aquests visitants tan il·lustres podria interpretar-se que les atencions entre autoritats d'igual rang són diferents i crear malentesos.

És una norma internacionalment admesa que les visites d'Estat sempre tinguin una durada de tres dies, tenint en compte que el tercer dia només es porta a terme la cerimònia de comiat amb els honors militars corresponents.

Si bé, en termes generals, Espanya ofereix el mateix programa per a tots els caps d'Estat, és cert que, en determinades ocasions, la durada i els actes han estat reduïts i modificats a petició del cap d'Estat visitant.

Durant aquest tipus de visites se succeeixen nombrosos actes institucionals organitzats per Espanya i altres que disposa el país convidat per a correspondre a l'acollida cortesa del país amfitrió. Tot i que el tercer dia només se sol celebrar el comiat oficial, són molts els caps d'Estat en visita a Espanya que continuen una visita privada per algunes de les capitals més importants i mundialment conegudes, com Toledo, Granada o Santiago de Compostel·la. Per a aquests últims casos, en molt comptades excepcions, Espanya proporciona uns serveis mínims als caps d'Estat entre els quals sempre hi ha protocol i seguretat.

En el cas particular d'Espanya, el desenvolupament d'una visita d'Estat es resumeix en les etapes següents:

3.1. Dia 1

L'avió del cap d'Estat aterra a l'aeroport Adolfo Suárez de Madrid.

Els caps d'Estat no són rebuts a l'aeroport pels reis d'Espanya¹. En la majoria dels països occidentals la rebuda oficial es porta a terme en un lloc diferent de l'aeroport. Així passa a Espanya. Per a això, abans que el cap d'Estat i el seu acompanyant oficial baixin de l'avió, és tradició que l'ambaixador a Madrid del país del cap d'Estat que visita Espanya, juntament amb el cap de protocol espanyol, pugin a la nau per a saludar-lo amb antelació al seu desembarcament.

⁽¹⁾En molt comptades ocasions els reis d'Espanya s'han desplaçat fins a l'aeroport per a rebre una visita oficial, d'Estat o privada duta a terme per un alt dignatari. Entre aquestes escasses oportunitats caldria destacar la visita que Benet XVI va dur a terme a Espanya en ocasió de la celebració de la Jornada Mundial de la Joventut l'any 2011.

Després d'uns breus moments, a peu d'avió, són rebuts amb més formalitat pel cap de la Casa de Sa Majestat², al qual acompanyen altres autoritats civils i militars.

⁽²⁾El cap de la Casa de Sa Majestat té rang de ministre.

Després d'un breu intercanvi de salutacions, bé per carretera o bé en helicòpter, els visitants es desplacen fins al **Palau Reial d'El Pardo**. La seguretat determina, en aquests casos, la modalitat de desplaçament fins al Palau Reial d'El Pardo.

Cerimònia oficial de benvinguda

La cerimònia oficial de benvinguda es porta a terme al Palau Reial d'El Pardo, que des d'aquell moment Espanya posa a disposició del cap d'Estat visitant com la seva **residència oficial**.

En la imatge següent es poden apreciar els aspectes relacionats amb la seqüència dels actes que es duen a terme i els llocs específics dins dels recintes del Quarter del rei –pertanyent a la Guàrdia Reial– i el Palau Reial d'El Pardo. Les instal·lacions destacades en vermell i blau són confrontants, cosa que facilita la prestació dels múltiples serveis que la Guàrdia Reial proporciona als caps d'Estat al palau annex.

Vista aèria del Palau Reial d'El Pardo i del Quarter del rei

Font: Gràfic de l'autor

Com hem esmentat anteriorment, el cap d'Estat es desplaça fins al Palau Reial d'El Pardo bé per via aèria en helicòpter (1) o bé per carretera. En qualsevol cas, l'entrada a palau es porta a terme sempre en cotxe per la porta principal (2). El cotxe oficial arriba fins al punt (3) on "a descàrrega" o "porta de vehicle"³ és rebut i saludat per SM els reis.

⁽³⁾"A descàrrega" o "porta de vehicle" són termes de l'argot protocol·lari que indiquen que l'amfitrió s'acosta al vehicle del convidat per a rebre'l com a màxima mostra de gentilesa.

A continuació, es reten els **honors militars d'ordenança** que, d'acord amb l'art. 21.1 del Reial decret 684/2010, de 20 de maig, pel qual s'aprova el Reglament d'honors militars, consisteixen en:

- Arma presentada.
- Himne nacional del país corresponent i himne nacional d'Espanya en versió completa.
- Si és el cas, també salva de vint-i-una canonades.

Aquests honors són executats pel Batalló d'Honors de la Guàrdia Reial amb bandera nacional, esquadra de gastadors i banda de música, i tant el cap d'Estat visitant com el rei d'Espanya, acompanyats, si escau, per les seves esposes, els reben en un pòdium preparat a l'efecte.

Tal com es pot apreciar en la imatge següent, el rei (2) cedeix la dreta –espai de màxim honor– al seu convidat (1), i les dones de tots dos dignataris se situen en alternança i oferint, de nou, la parella espanyola la dreta a la parella de visitants.

Com a detall addicional, cal esmentar que just darrere del pòdium es distribuïxen, també en alternança, el cap de la Casa de Sa Majestat, el seu secretari general i l'almirall en cap del Quart Militar.

SM el rei acompanya el president del Perú, que rep els honors d'ordenança.

Foto: www.casareal.es

Després de la interpretació dels honors i de rebre novetats del cap de batalló, SM el rei acompanya el cap d'Estat convidat a passar revista a les forces que li han retut honors, tal com s'aprecia en la imatge següent.

El president del Perú, acompanyat per SM el Rei, passa revista a la força.

Foto: www.casareal.es

L'últim moment destacable en aquesta cerimònia és la desfilada militar, que els caps d'Estat presencien des d'una tribuna (4) que ocupa el centre de simetria de la façana principal del Palau Reial d'El Pardo, en què els dignataris ocupen amb tota formalitat els mateixos llocs en què han rebut els honors d'ordenança, segons es pot observar en la fotografia següent.

Els caps d'Estat presencien, des d'una tribuna, la desfilada militar de les forces que els han retut honors.

Foto: www.casareal.es

Finalment, el rei acompanya el cap d'Estat visitant a l'interior del Palau, on li presenta altres autoritats i membres de la seva Casa, que els esperen a l'entrada. Després d'aquestes presentacions els reis d'Espanya abandonen el Palau i el cap d'Estat es retira a les seves habitacions.

Si l'arribada del cap d'Estat visitant a Espanya es porta a terme amb temps suficient, aquest acostuma a mantenir reunions amb empresaris o col·lectius del seu interès o fins i tot amb SM el rei al Palau de La Zarzuela.

Dinar al Palau de La Zarzuela

A continuació, els reis d'Espanya ofereixen **un dinar menys formal a la seva residència oficial del Palau de La Zarzuela**, que es troba a pocs quilòmetres de la residència oficial del cap d'Estat visitant.

Nota

Durant el regnat de SM el rei Joan Carles I, el príncep d'Astúries i les infantes acompanyaven els reis d'Espanya en un gest d'acolliment i proximitat familiar envers la parella que els visitava. S'espera que en el moment en què SAR la princesa d'Astúries estigui preparada per a això, acompanyi també els seus pares en aquest tipus d'actes.

En teoria, és en aquest moment que el cap d'Estat convidat ofereix a SM el rei les **condecoracions** que aquest, aquesta mateixa nit, lluirà durant el sopar de gala que s'ofereix al Palau Reial d'Orient.

A més dels reis d'Espanya, el cap d'Estat estranger ofereix un nombre limitat de condecoracions a diferents autoritats d'Espanya i personal dels seus seguits. Quan el rei d'Espanya retorni la visita farà entrega del mateix nombre de condecoracions amb similar categoria a l'Estat amfitrió, en reciprocitat per les rebudes.

Atesa la naturalesa gairebé privada d'aquest dinar, no es difonen més fotografies que les que es produeixen a l'entrada de la residència oficial de SM els reis al Palau de La Zarzuela.

La resta de la tarda solen dur-se a terme trobades entre el cap d'Estat visitant i col·lectius del seu interès, tant espanyols com del seu país natal, acordats prèviament.

Sopar de gala ofert pels reis d'Espanya al Palau Reial d'Orient

El sopar que els reis d'Espanya ofereixen als seus convidats al **Palau Reial d'Orient** és l'acte de màxima etiqueta que se celebra durant tota la visita oficial.

Tal com hem descrit amb anterioritat, els espanyols que tinguin condecoracions de la nació visitant les porten sobre la seva indumentària i els nacionals del país visitant llueixen les condecoracions concedides per Espanya.

Els codis d'indumentària recomanen frac –*white tie*– per als homes mentre que per a les dames se sol·licita vestit llarg.

No obstant això, en algunes ocasions els caps d'Estat visitants eviten el frac i van amb vestit fosc.

Per exemple, així ho van fer el llavors president del Perú, Ollanta Humala, i el president de Bolívia, Evo Morales. També és el cas d'alguns convidats de menor rang que hi han anat vestits amb vestit fosc, com el cantant Alejandro Sanz, que va acudir com a convidat al sopar de gala de la visita d'Estat del president de Mèxic.

Pel que fa als **convidats**, la Casa de Sa Majestat acostuma a acollir, a més de les autoritats espanyoles i de la nació visitant, un grup de persones que tenen vinculacions econòmiques, culturals i d'altra índole amb la nació del cap d'Estat que visita Espanya.

Aquest acte també té dos moments destacables que es detallen per ordre cronològic:

1) Salutació a SM els reis i els seus convidats

Com a amfitrió, el **rei** encapçala la línia de salutació amb la qual rep i saluda tots els convidats al sopar. A continuació se situen el **cap d'Estat estranger**, l'**esposa del dignatari visitant** i, finalment, la **reina d'Espanya**.

Aquesta línia de salutació sol anomenar-se *besamans* pel gest que alguns cavallers convidats fan amb les dames que s'hi troben. No s'ha d'interpretar, en el procés protocol·lari del segle XXI, que aquest és un gest d'homenatge del convidat cap a l'amfitrió, sinó, molt al contrari, de cortesia de l'amfitrió, que rep i saluda personalment tots i cadascun dels seus convidats.

A la fotografia s'aprecia l'ordre de la línia de salutació prèvia al sopar que SM els reis van oferir al president del Perú i la seva dona.

2) Discursos i brindis

Després de les salutacions del besamans, els dignataris fan la seva entrada al menjador de palau, després dels convidats, i ocupen els seus llocs en el centre de la taula.

La **distribució de comensals a taula** es fa **a la francesa**, de manera que els caps d'Estat ocupen llocs enfrontats al centre de la taula.

SM el rei dóna la dreta a l'esposa del cap d'Estat visitant, mentre que SM la reina, situada davant del rei, ofereix la seva dreta al cap d'Estat visitant.

A la fotografia es pot apreciar la distribució "a la francesa" dels comensals que participen en el sopar de gala.

Foto: www.casareal.es

És el moment en què la banda simfònica de la Guàrdia Reial interpreta els **himnes nacionals** dels dos països per, més tard, amenitzar el sopar amb **música que sol pertànyer al folklore del país el cap d'Estat del qual visita oficialment Espanya**.

A Espanya, els **discursos i el brindis** en honor dels convidats, i el corresponent que efectua el cap d'Estat visitant en resposta a l'amfitrió, es duen a terme tradicionalment **abans del començament del sopar**⁴.

⁽⁴⁾Com a nota anecdòtica podem esmentar que aquesta taula pot acollir cent deu comensals.

En aquests discursos s'acostuma a posar de manifest les bones relacions entre les nacions i s'expressen desitjos d'incrementar-les i millorar-les. S'hi introdueix alguna al·lusió política, però normalment responen a alts estàndards de cortesia i pretenen l'acostament per sobre de qualsevol altra consideració.

3.2. Dia 2

El segon dia de la visita d'Estat és dedicat pel cap d'Estat visitant a conèixer diferents institucions oficials.

Així mateix, acudeix al **Palau de la Moncloa**, seu oficial de la Presidència del Govern d'Espanya, i ofereix una **recepció** al vespre als reis i diferents convidats a la seva residència oficial del Palau d'El Pardo.

La cronologia dels actes sol seguir el model següent:

1) Ofrena als qui van donar la vida per Espanya a la plaça de la Lealtad

Acompanyat per un general membre del seguici d'honor, el cap d'Estat ofereix una corona de llorer als qui van donar la vida per Espanya a la plaça de la Lealtad de Madrid.

El president de Colòmbia ret honor als caiguts a la plaça de la Lealtad acompanyat d'un general de divisió de l'Exèrcit de l'Aire.

Foto: www.casareal.es

2) Visita a l'Ajuntament de Madrid

El ple de l'Ajuntament de Madrid, encapçalat pel seu alcalde, acull el cap d'Estat estranger i li ofereix **les claus de la capital del Regne**.

Aquesta tradició, el significat de la qual es remunta a segles enrere, utilitza el gest de lliurar les claus com una expressió de benvinguda, reconeixement, confiança i afecte del poble madrileny cap al seu distingit convidat.

3) Visita al Congrés o al Senat

Tot seguit la comitiva es dirigeix al **Congrés dels Diputats** o al **Senat**, on són rebuts pels seus presidents i representants polítics, i on el cap d'Estat visitant **signa el Llibre d'Honor**.

Els presidents de les cambres solen fer torns en la recepció dels caps d'Estat que visiten Espanya.

En molt comptades ocasions s'ofereix l'oportunitat al cap d'Estat de dirigir-se a les dues cambres –la del Congrés i la del Senat– des de la Presidència del Congrés dels Diputats. Aquest honor es reserva per als que el Govern d'Espanya en considera creditors.

És el cas de qui va ser president de la República Francesa, Nicolas Sarkozy, que es va dirigir als parlamentaris espanyols el 28 d'abril del 2009.

4) Dinar de treball amb el president del Govern d'Espanya

La visita següent es porta a terme a la seu de la Presidència del Govern d'Espanya, el **Palau de la Moncloa**.

Aquest és l'acte amb més càrrega política de tots els que es duen a terme. Els mandataris assisteixen a un dinar de treball on es repassen temes d'interès per a totes dues nacions.

A més, s'aprofita l'ocasió per a signar algun **acord bilateral**. Solen estar presents els ministres d'Afers Exteriors dels dos països.

Acabat aquest acte, el cap d'Estat visitant es retira a la seva residència oficial del Palau d'El Pardo i dedica la tarda a reunir-se amb grups de persones del seu interès. La majoria d'aquestes reunions es duen terme amb empresaris i tenen un marcat caràcter econòmic.

5) Recepció oferta pel cap d'Estat visitant a la seva residència oficial del Palau d'El Pardo

Com a resposta a l'hospitalitat oferta per Espanya i amb la finalitat de rebre i saludar, també, els nacionals del seu país, el **cap d'Estat de visita a Espanya ofereix una recepció de la qual és amfitrió** i en la qual s'aprofita per a "vendre" la imatge del seu país.

A aquests efectes s'ofereix menjar i música de la nació del cap d'Estat que visita Espanya.

Als efectes protocol·laris cal destacar que **la línia de salutació és encapçalada pel cap d'Estat estranger en constituir-se com a amfitrió**. El segueix **SM el rei, SM la reina i l'esposa del cap d'Estat**, per aquest ordre. Observeu que en aquesta línia de salutació, en considerar-se amfitrió el cap d'Estat estranger,

els llocs ocupats pels qui reben –cap d'Estat, rei, reina, esposa del cap d'Estat– s'han commutat en comparació amb la línia de salutació que es porta a terme en el sopar de gala que ofereixen els reis al Palau Reial de Madrid el dia anterior.

El president de Colòmbia precedeix en la línia de salutació en ocasió de la recepció que va oferir a la seva residència oficial del Palau d'El Pardo.

Foto: www.casareal.es

3.3. Dia 3

Comiat oficial

El comiat oficial és l'últim acte que es porta a terme i se celebra al **Palau d'El Pardo**, igual que la rebuda oficial.

El cronograma del comiat es porta a terme de manera inversa de com s'executa en la recepció, sense desfilada de la tropa.

Després d'acomiar-se dels seguicis que l'han acompanyat, el cap d'Estat visitant escolta els himnes nacionals d'Espanya i del seu país, en aquest ordre. D'aquesta manera, l'himne del seu país és el primer i l'últim que és interpretat per la música militar de la Guàrdia Reial.

Finalment, es trasllada en helicòpter o per caravana terrestre a l'aeroport Adolfo Suárez de Barajas i és acomiadat per les mateixes autoritats que el van rebre.

Bibliografia

Decret 684/2010, de 20 de maig, pel qual s'aprova el Reglament d'honors militars.

Medina Ávila, Carlos J. (2005). *La institución militar: ceremonial, protocolo y símbolos*. Madrid: Ministeri de Defensa d'Espanya.

Orozco López, Juan de Dios (2016). *Protocolo para la organización de actos oficiales y empresariales*. Antequera: IC Editorial.

Reial decret 2099/1983, de 4 d'agost, pel qual s'aprova l'ordenació general de precedències a l'Estat.

Webgrafia

www.casareal.es

www.protocol.es

